LES DONES DE L'ANTIC TESTAMENT

Projecte Curs DCO1

Coeducació per a les persones de referència en els consells escolars de centre

Sequències didàctiques separades

Merche Rodié Salmerón

Gener 2012

ÍNDEX

Índex 1
1 Introducció 2
Justificació 2
Ubicació, marc curricular 2
Criteris per a l'establiment d'objectius i selecció de continguts .. 2
Bases prèvies necessàries 2
Enfocament 3
2 Objectius 3
3 Continguts 3
Contribució a l'assoliment de les competències bàsiques 3
4 Seqüència d'activitats 4
5 Procediment d'avaluació 5
6 Temporització 5
7 Bibliografia 5
Annexos
A.1 Full d'activitats per a l'alumnat 6
A.2 Guió per al professorat 18

1.- **Introducció**

● Justificació

De sempre que s'ha dit que la Bíblia és un llibre que presenta les relacions entre home i Déu, entenent per home el gènere masculí. El cert és que a la Bíblia apareixen moltes dones i són les grans oblidades dels llibres de teologia, llibres de text, estudis bíblics....

Des d'un punt de vista educatiu em proposo poder presentar aquestes dones a l'alumnat, no solament perquè les coneguin sinó especialment perquè s'adonin que les dones també tenim un paper important dins les religions, concretament en la jueva i cristiana.

D'aquesta manera crec que l'alumnat s'adonarà d'una nova visió de la Bíblia i integrarà aquests coneixements coeducadors en la seva vida.

A la vegada, i dins l'àmbit de la coeducació, crec necessari començar a incorporar exemples de "sabers femenins" dins el currículum. I això és el que es proposa especialment aquest projecte, entenent que en ell no apareixen totes les dones de l'Antic Testament, solament algunes.

● Ubicació, marc curricular

Les seqüències d'activitats proposades en aquest treball s'adrecen a l'alumnat de 3r d'ESO, i no són correlatives, sinó que en cadascuna d'elles s'especifica on s'han d'incloure.

● Criteris per a l'establiment d'objectius i selecció de continguts.

- Criteri d'integració de coneixements dins la matèria de Religió i en relació amb altres matèries com són Ciències Socials, Història i Art.
- Criteri de funcionalitat: de manera que l'alumnat pugui extrapolar la necessitat de tenir en compte el paper de la dona en altres contextos: en la ciència, en l'economia, en la societat actual,...
- Criteri d'autonomia personal: proposant activitats de contrastació d'opinions i de búsqueda col.lectiva fomentant el treball cooperatiu.

● Bases prèvies necessàries.

L'alumnat ha de conèixer prèviament la idea de societat androcèntrica, on la figura de l'home és la que prima. Els conceptes de patriarcat i matriarcat.

També ha de saber reconèixer el llenguatge sexista.

Ha de conèixer també la manera en què es divideix la Bíblia, parts, gèneres literaris; com es busca una cita la Bíblia.

● Enfocament.

Es tracta d'un enfocament obert a la crítica raonada d'idees preestablertes per tal que l'alumnat pugui començar a veure el paper de la dona com el de l'home.

2.- Objectius

- Afavorir un coneixement integrador de diferents àrees del coneixement
- Eliminar els esteriotips existents sobre el paper de la dona
- Conèixer la Bíblia en el seu origen, estructura, finalitat i interpretació pertinent en relació amb la història i experiència religiosa d'Israel.
- Conèixer les dones que apareixen en l'Antic Testament i la seva importància per al desenvolupament de la història del poble d'Israel.

3.- Continguts

● Selecció de continguts

- Sara, Agar i Queturà (dones en la vida d'Abraham)
- Rebeca. La muller d'Isaac
- Lia, Raquel, Bilhà, Zilpà i Dina: dones en la vida de Jacob
- Xifrà, Puà, germana i mare de Moisès, filla del faraó i Siporà: dones en la vida de Moisès
- Dones importants en l'època dels Jutges d'Israel
- Rut i Noemí
- Ester

● Contribució del projecte a l'assoliment de les competències bàsiques.

Les activitats incloses en aquest projecte pretenen contribuir a l'assoliment de les competències bàsiques de la següent manera:

- Competència comunicativa, lingüística i audiovisual:

  Ús d'un llenguatge inclusiu

  Lectura de textos bíblics (activitat 1, activitat 9 B)

- Competència artística i cultural

  Conèixer i valorar l'expressió artística de costums i formes de vida d'origen religiós(activitats 2 i 9 D)

  Anàlisi d'imatges, pel.lícules, contes, narracions i obres d'art (activitats 2, 4, 7 i 9 D)

- Competència en el tractament de la informació i competèmcoa digital
    Processos cognitius diferencials homes i dones (activitat 9 D)
- Competència d'aprendre a aprendre
    Progressar en el treball en equip (activitat 3)
    Sintetitzar la informació procedent de fonts diverses (activitat 5)
- Competencia d'autonomia i iniciativa personal
    Eliminació dels esteriotips (objectiu del projecte)
    Regulació de les emocions
- Competència coneixement i interacció amb el món físic
    Consideració de la mediació com a mètode alternatiu a la violència (activitat 3)
    Inclusió dels referents femenins en tots els àmbits del saber (totes les activitats)
- Competència social i ciutadana
    Valoració del paper de la dona com a subjecte de la història (totes les activitats)
- Competència emocional
    Identificació i rebuig de la violència (activitat 3)
    Expressió dels sentiments i emocions (activitat 9E)

4.- Seqüència d'activitats

01. Activitat 1: Sara, Agar i Queturà: Es tracta d'uns mots encreuats que l'alumnat ha de resoldre buscant les cites bíbliques indicades.
02. Activitat 2: Rebeca: Anàlisi de dues obres d'art per tal de reconèixer l'escena, personatges i el paper de la dona.
03. Activitat 3: Lia, Zilpà, Raquel, Bilhà i Dina: Treball col.lectiu d'investigació i activitat tipus "concurs" per aplicar els coneixements adquirits.
04. Activitat 4: Xifrà, Puà, germana i mare de Moisès, filla del faraó, i Siporà: pregunta a afegir a la fitxa de la pel.lícula "El príncipe de Egipto"
05. Activitat 5: Dones importants en l'època dels Jutges (Débora, mare de Samsó. Dalila, Anna i Peninnà); activitat a incloure en la presentació en power point
06. Activitat 6: Rut i Noemí: activitat d'omplir el text.
07. Activitat 7: Ester: activitat de resposta tipus test per tal que l'alumnat estigui atent durant la presentació de la vida d'Ester.
08. Activitat 8: Altres dones de l'Antic Testament: diferents activitats: de consulta dels llibres de l'Antic Testament, de lectura d'un text de la Bíblia, de crear un vocabulari amb les dones estudiades i d'estudiar una obra d'art.

5.- Procediment d'avaluació

Les activitats proposades s'inclouen dins el currículum i, per tant, totes són avaluables. L'activitat 8 podria considerar-se com activitat d'avaluació final.

6.- Temporització

Les activitats proposades s'inclouen dins les explicacions del currículum. En el guió per al professorat (annex 2) s'explica de manera detallada la seqüenciació de cada activitat, és a dir, la part del currículum on caldria incloure-la; així com la temporització de cadascuna de les activitats proposades per separat.

7.- Bibliografia

LLIBRES

- EQUIP TEOLÒGIC DEL COL·LECTIU DE DONES EN L'ESGLÉSIA, Dones bíbliques. Una interpretació femenina, editorial Mediterrània, Barcelona, juny 2006

WEBS

- CUNILLERA, M.Luisa; GARCIA, Montserrat, PINEDA, Roser I SOLSONA, Núria, Materials del curs DCO1- Coeducació per a les persones de referència dels consells escolars de centre, obtingut a http://apliedu.xtec.cat/wikiform/wikiexport/cursos/escola_inclusiva/dco1/index (gener 2012)
- EQUIP TEOLÒGIC DEL COL·LECTIU DE DONES EN L'ESGLÉSIA, Dones bíbliques. Una interpretació femenina, obtingut a http://www.ferc.cat/index_archivos/Bibliaindex_archivos/Dones%20bibliques.swf (desembre 2011)
- MONGES DE SANT BENET DE MONTSERRAT, Les dones bíbliques, obtingut a http://www.benedictinescat.com/Montserrat/indexceramcat.html (gener 2012)
- La hermosa Ester, obtingut a http://www.m1914.org/PDFs/spanish/Beautiful%20Queen%20Esther%20Spanish%20PDA.pdf (gener 2012)
- Rut i Noemí, obtingut a http://recursos.cnice.mec.es/bibliainfantil/catalan/antiguo/personajes/rut.htm (gener 2012)

ANNEX 1: Fulls d'activitats per a l'alumnat

Activitat 1: Sara, Agar i Queturà.

FITXA DE L'ALUMNE/A: _____

Mots Encreuats

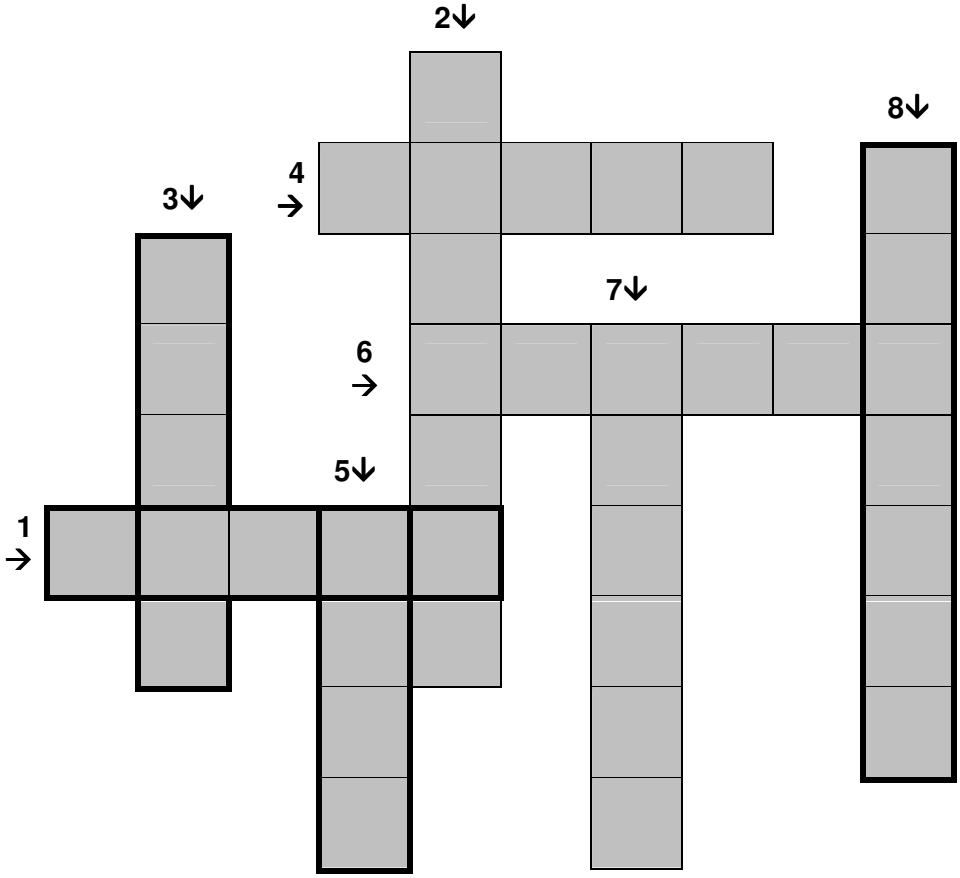

Busca a la Bíblia les cites entre parèntesi i escriu la paraula on correspongui:

1. Nom de la muller d'Abram (Gn 12, 5)
2. la muller d'Abram n'era (Gn 11,31)
3. Nom de la mara d'Abram (Gn 11,31)
4. Nom del fill de Sara (Gn 21,3)
5. Nom de l'esclava de la muller d'Abram (Gn 16,2)
6. País de procedència de l'esclava de la muller d'Abram(Gn 16,3)
7. Nom del fill de l'anterior (Gn 16, 15)
8. Nom de la 2a dona d'Abraham (Gn 25,1)

Activitat 2: Rebeca

Observa les següents imatges. Intenta reconèixer els personatges i els elements que tenen a veure amb l'escena que representen.

Imatge 1: Es tracta de l'obra de Giotto titulada *Esaú beneeix Jacob* que es troba a la Basílica d'Assís, a Itàlia

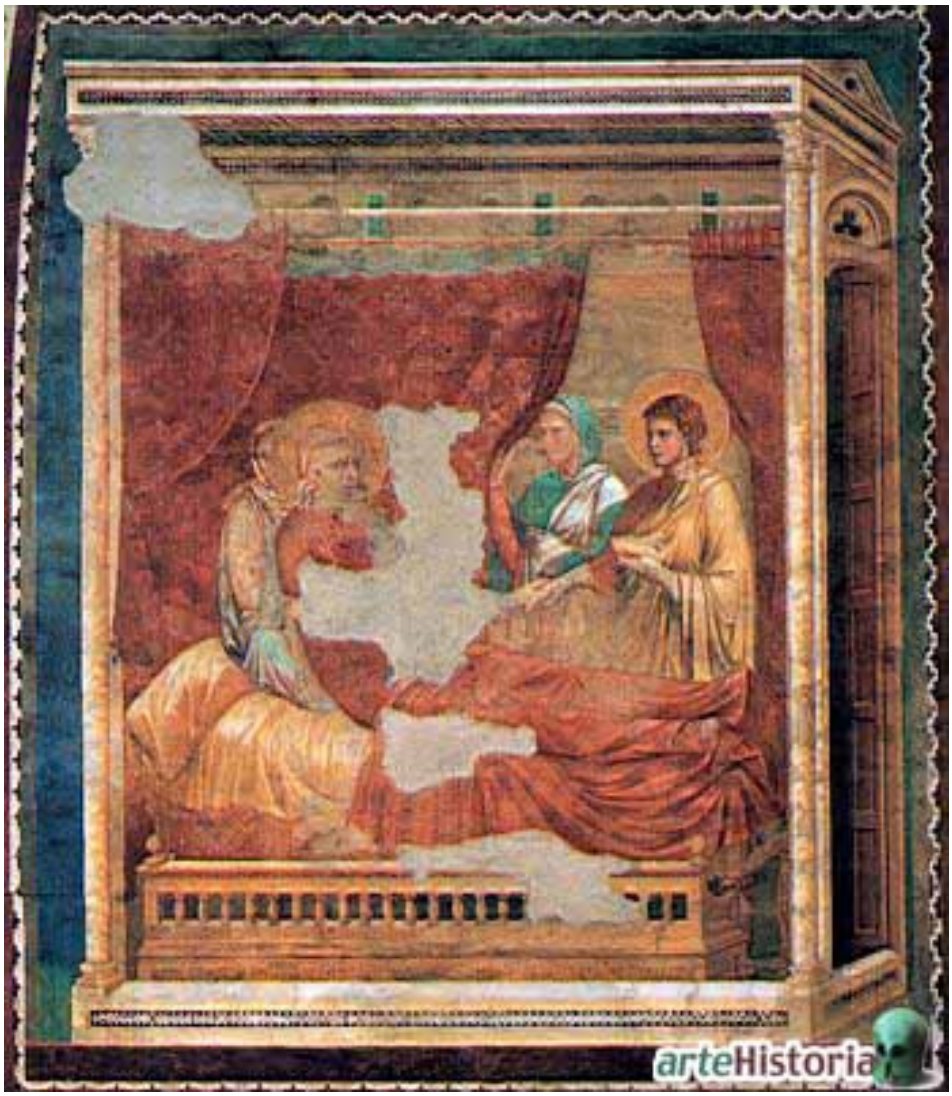

Imatge 2; es tracta d'un detall de la porta del Baptisteri de Florència que rep el nom de la Porta del Paradís

Explica què veus a cada imatge: personatges, accions, elements, quin és el paper de les dones que apareixen,...

Activitat 3: Lia, Zilpà, Raquel, Bilhà i Dina

FITXA DE L'ALUMNE/A: _____

UNA FAMÍLIA MOLT NOMBROSA

Durant els anys que *Jacob* va viure a Laban, va tenir onze fills. Lia va tenir a Rubèn**,** Simeó**,** Leví**,** Judà**,** Issacar i Zabuló**.** Veient que Raquel no podia tenir fills, li va donar a Jacob a la seva minyona i amb ella va tenir dos fills, Dan i Neftalí. Lia també li donà una minyona i amb ella va tenir a Gad **i** Aser. Passats els anys, Raquel es va quedar embarassada i va néixer Josep.

Jacob va decidir deixar les terres de Laban i tornar a Canaan. Es posà en camí amb la seva gran família i els seus ramats. Temps més tard d'haver arribat a Canaan, Raquel va morir en donar a llum al seu nou fill, Benjamí. Tot el poble d'Israel descendents dels dotze fills de Jacob. Les 12 tribus d'Israel porten els noms de deu fills de Jacob i dos de Josep.

(fragment extret de http://recursos.cnice.mec.es/bibliainfantil/catalan/antiguo/personajes/jacob.htm)

Sempre se'ns ha presentat així la família de Jacob. De fet, la vida de la seva família sembla un serial de la tele: hi ha amor, desamor, família, enveges, sexe, violacions,… i fins i tot, una filla.

1a PART DE L'ACTIVITAT

En grups de 5 heu d'investigar sobre la història de les següents dones i Jacob.

LIA / RAQUEL/ BILHÀ / ZILPÀ / DINA

Com ho farem? Podeu buscar a la bíblia a internet, per paraules. Podeu consultar el llibre de text. Cal que de cadascuna esbrineu: tipus de relació amb Jacob (grau de parentiu), fills o filles que va tenir i us llegiu la seva història (cadascun la seva).

Anoteu aquí aquelles idees que considereu més importants

LIA / RAQUEL/ BILHÀ / ZILPÀ / DINA

2a PART DE L'ACTIVITAT

Integrants del grup: _____

Posició: _____

Qui és?

1a dona de Jacob	
2a dona de Jacob	
Serventa de la 1a dona	
Serventa de la 2a dona	
Va ser violada	
Jacob va haver d'esperar 7 anys per casar-se amb ella	
Filla de Jacob	
Era la dona que més s'estimava Jacob	
Va tenir 2 fills	
És la mare de la filla de Jacob	
Número de fills de Jacob	
Jacob va haver d'esperar 14 anys per casar-se amb ell	
Siquem s'enamorà d'ella	

Activitat 4: LES DONES DE LA HISTÒRIA DE MOISÈS

FITXA DE L'ALUMNE/A: _____

Un cop vista la pel·lícula *El príncipe de Egipto*, enumera totes les dones que apareixen.

Activitat 5: Època dels Jutges: Débora, mare de Samsó. Dalila, Anna i Peninnà

FITXA DE L'ALUMNE/A: _____

A l'hora de fer la presentació en power point sobre un dels jutges d'Israel, esmenta també les dones de la vida de cadascun d'ells.

Activitat 6: Rut i Noemí

FITXA DE L'ALUMNE/A: _____

Completa el següent text amb les següents paraules:

- Betlem
- els besavis
- època de fam
- tornar a casa seva
- passats deu anys
- jo viuré
- i els seus dos fills,
- el viatge

Rut - Noemí

Al temps en que **Israel** va estar governat per **jutges**, va haver una _____ a tota la regió. Aleshores un home de _____ de Judà, anomenat **Elimelec**, se'n va anar a viure al país de Moab. Amb ell van anar també la seva muller **Noemí** _____ Mahlon i Quilion. Tots ells eren efrateus, és a dir, de Betlem. Arribaren, doncs, a **Moab**, i s'hi quedaren a viure allà, Però va succeir que va morir **Elimelec**, el marit de **Noemí**, i ella es va quedar sola amb els seus dos fills. Més tard, ells es van casar amb dues dones moabites, una es deia Orfà i l'altra Rut. Però _____ també varen morir Mahlon i Quilion, i **Noemí** es va trobar desemparada, sense fills i sense marit.

Llavors **Noemí** va decidir _____, i les seves joves l'acompanyaren perquè volien estar amb ella. Havien fet un bon tros del camí quan **Noemí** els hi demanar que tornessin a la seva terra, ja que pensava que estarien millor entre els seus. Orfà va emprendre el viatge de tornada, però **Rut** no va voler tornar. Davant la insistència de **Noemí** per a que tornés amb els seus, **Rut** li digué: "No tractis de fer que et deixi! Deixa'm anar amb tu. On tu vagis jo aniré i on tu visquis_____. El teu poble serà el meu poble i el teu Déu serà el meu. On tu moris jo moriré i allí m'enterraran". En sentir això, **Noemí** va acceptar que l'acompanyés a **Israel**.

Les dues dones completaren _____ i s'establiren a **Betlem**, pàtria del marit de **Noemí**. Allà visqueren juntes, però **Noemí** desitjava que **Rut** trobés un marit que la fes feliç. Tenia **Noemí** un parent del seu marit anomenat **Booz**, que podia exercir el seu dret de "levirat" i que en fer-ho, comprà les propietats de Noemí i dels seus fills i es casà amb **Rut**. Així va ser com **Booz** es va enamorar de **Rut** i tingueren un fill al que anomenaren **Obed** que va ser el pare de Jesè, i per tant, avi del rei David. **Booz** i **Rut** foren _____ del rei David, i els dos figuren com a avantpassats de **Jesús**.

Activitat 7: Ester

FITXA DE L'ALUMNE/A: _____

Després de veure la presentació a classe, contesta les següens preguntes fent una creu en la casella on correspongui.

LA REINA ESTER

1. Ester es va quedar òrfena i va ser educada per Mardoqueu que era ...

☐ El seu avi ☐ El seu oncle ☐ El seu germà

2. Ester vivia a Pèrsia i era ...

☐ persa ☐ cristiana ☐ jueva

3. El rei persa va buscar una dona per fer-la reina i va triar ...

☐ Ester ☐ Vasti ☐ Una altra dona

4. Mardoqueu va escoltar 2 servents de palau que planejaven ...

☐ Assassinar la reinar ☐ Assassinar el rei ☐ Assassinar la població

5. Aman era la mà dreta del rei i tothom s'inlinava al seu pas excepte ...

☐ Els servents ☐ Ester ☐ Mardoqueu

6. Aman va fer que rei signés una llei per matar a tots ...

☐ Els jueus ☐ Els perses ☐ Els servents

7. Aman volia matar Mardoqueu però el rei el volia premiar per ...

☐ Haver-li donat Ester ☐ Haver salvat la seva vida ☐ Haver-se inclinat davant ell

8. Però qui va informar al rei del complot contra Mardoqueu?

☐ Atman ☐ El propi Mardoqueu ☐ Ester

9. A qui van penjar, finalment?

☐ Mardoqueu ☐ Atman ☐ Ester

10. Què van fer els jueus?

☐ Ballar i cantar ☐ Fer-se regals ☐ Plorar per Aman

INVESTIGA ...

11. Quina festa celebren els jueus en honor a aquesta història?

☐ Hanukkà ☐ Pèsah ☐ Purim

12. Investiga sobre com els jueus celebren aquesta festa. A quina festa del nostre calendari s'assembla?

Activitat 8: Altres dones de l'Antic Testament

A) Busca en el llistat de llibres de l'Antic Testament, aquells que tenen el nom d'una dona

B) Subratlla en el text el nom de les dones.

Mt 1, 1- 17: Genealogia de Jesús

1 [1] Genealogia de Jesús, el Messies, fill de David, fill d'Abraham.
[2] Abraham va ser el pare d'Isaac; Isaac, de Jacob; Jacob, de Judà i els seus germans; [3] Judà va ser el pare de Fares i Zara, nascuts de Tamar; Fares va ser el pare d'Hesron; Hesron, d'Aram; [4] Aram, d'Amminadab; Amminadab, de Naasson; Naasson, de Salmon; [5] Salmon va ser el pare de Booz, nascut de Rahab; Booz va ser el pare d'Obed, nascut de Rut; Obed va ser el pare de Jessè; [6] Jessè va ser el pare de David, el rei.
David va ser el pare de Salomó, nascut de la muller d'Uries; [7] Salomó va ser el pare de Roboam; Roboam, d'Abies; Abies, d'Asà; [8] Asà, de Josafat; Josafat, de Joram; Joram, d'Ozies; [9] Ozies, de Jotam; Jotam, d'Acaz; Acaz, d'Ezequies; [10] Ezequies, de Manassès; Manassès, d'Amon; Amon, de Josies; [11] Josies va ser el pare de Jeconies i els seus germans. En aquell temps hi hagué la deportació a Babilònia.
[12] Després de la deportació de Babilònia, Jeconies va ser el pare de Salatiel; Salatiel, de Zorobabel; [13] Zorobabel, d'Abihud; Abihud, d'Eliaquim; Eliaquim, d'Azor; [14] Azor, de Sadoc; Sadoc, d'Aquim; Aquim, d'Eliüd; [15] Eliüd, d'Eleazar; Eleazar, de Matan; Matan, de Jacob, [16] i Jacob va ser el pare de Josep, l'espòs de Maria, de la qual nasqué Jesús, l'anomenat Messies.
[17] En total, doncs, són catorze les generacions des d'Abraham fins a David; catorze, des de David fins a la deportació de Babilònia, i catorze, des de la deportació de Babilònia fins al Messies.

C) Fes un llistat ordenat alfabèticament de totes les dones de què hem parlat. Posa-hi el nom i una breu explicació per saber qui era.

D) Busca a internet alguna obra d'art sobre les dones estudiades. Busca també l'explicació. Caldrà exposar-ho a classe.

E) Tria la història d'una de les dones explicades i posa't en el seu lloc. Com et sentiries? Cal que expliquis la seva vida en 1a persona intentant exposar els sentiments, les angoixes, les dificultats, les alegries, les discriminacions... que sentiria, Màxim: un foli.

ANNEX 2: Guió per al professorat

GUIÓ PER AL PROFESSORAT

Activitat 1: Sara, Agar i Queturà.

Seqüenciació: Activitat a realitzar un cop acabada l'explicació de la història d'Abraham.

Temporització: menys d'una sessió de classe. També es pot proposar com activitat a realitzar a casa.

Desenvolupament de l'activitat:

Es tracta que l'alumnat es familiaritzi amb la búsqueda de cites bíbliques.

És una activitat individual: que cadascú busqui les cites i solucioni els mots encreuats.

Mots EncreuatsSolucionats

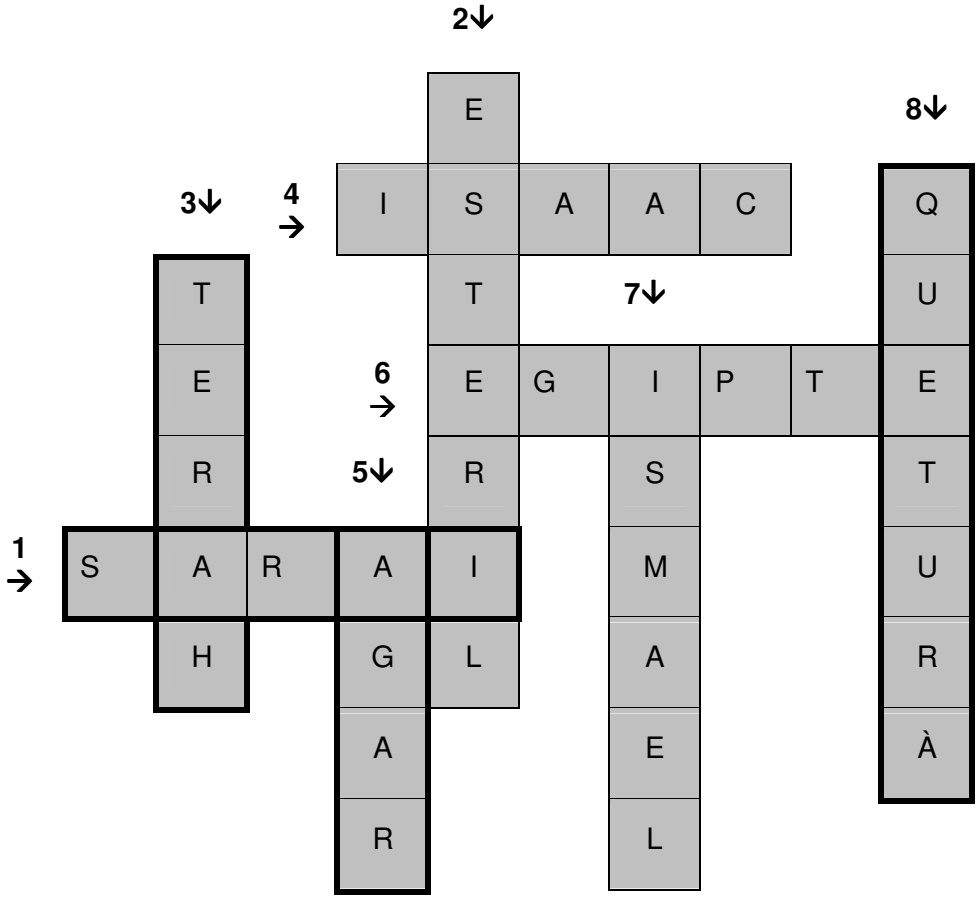

Algunes consideracions a tenir en compte: Recordar els alumnes que Sara és considerada la 1a matriarca d'Israel, mentre que Agar la matriarca dels beduïns (perquè quan la van fer fora se'n va anar a viure al desert).

Remarclar la idea de la lluita entre dones lliures i esclaves per donar fills al patriarca (reflex de la situació de poder del fort sobre el dèbil). Recordar que va ser Sara que va

fer que Abraham fes fora Agar i el seu fill per “no compartir l’herència amb el seu fill Isaac)

Activitat 2: Rebeca

Seqüenciació: Cal passar aquesta activitat en acabar la història d’Esaú i Jacob

Temporització: una sessió no completa

Desenvolupament de l’activitat:

Imatge1: Es tracta d’un fresc situat a la nau del costat nord de la Basílica de sant Frances. S’atribueix a Giotto quan era jove (per la similitud amb altres pintures de l’artista que sí se sap que ell l’autor)

Giotto va seguir el capítol 27I del Génesi. En aquesta escena es presenta a Jacob que, suplantant el seu germà, intenta obtenir la benedicció del seu pare Isaac, agitat al llit, ja cec. Giotto ha figurat una caixa espaial tridimensional a mode d’escenari on es representa l’acció. D’aquesta forma, el pintor italià aconsegueix determinar un lloc concret per on es mouen lliures els personatges. A la consistència de l’arquitectura representada s’uneix el joc de mirades dels protagoniste i els seus moviments acompasats, solució absolutament revolucionària en aquest moment. Els figurants presenten caràcters psicológics que els caracteritzen i els donen individualitat i pes específic en la composició. Destaca entre ells, l‘acció de Rebeca, que descorre una curtina, i el gest de la serventa, que ajuda Isaac a incorporar-se del llit.

Imatge 2: Es tracta d’un detall de la porta del Baptisteri de Florència que rep el nom de la Porta del Paradís. És obra de Lorenzo Ghiberti (1378-1455) En paraules del propi autor:

En el cuadro quinto hay como … la madre instruye a Jacob y le entrega el cabrito y la piel, y se la pone al cuello y le insta a solicitar la bendición a Isaac. Y cómo Isaac palpando su cuello lo encuentra velludo y le da la bendición.

Algunes consideracions a tenir en compte: Rebeca és filla de Nahor (mare) i Betuel (pare). Coneix al seu marit, Isaac, vora el pou. També era estèril però Déu li concedí 2 fils bessons: Esaú i Jacob.

Isaac preferia Esaú perquè li agradava menjar caça i Rebeca preferia Jacob, fins al punt que l’incita a enganyar el seu pare Isaac i fer-se passar per Esaú per aconseguir la benedicció. Se’n surt amb el que vol.

Què no fa una mare pels seus fills?

Comentant les imatges hem de remarcar el paper de la dona en elles: A la 1a imatge apareix una serventa, de manera que Rebeca és present per assegurar-se que s’aconsegueix allò que vol i per recolzar el seu fill més estimat.

A la 2a imatge, al darrera, Rebeca apareix tramant amb Jacob com enganyar el seu pare. I al davant torna a acompanyar el seu fill en aquesta enganyifa.
Remarcar doncs, el gran paper d'aquesta dona: la seva decisió és important... que hagués passat a la història del poble d'Israel si qui rep la benedicció hagués estat Esaú?, noi més predisposat a la caça, a la violència i sense gaires escrúpols (recordar el canvi de les llenties per la benedicció quan eren petits).

Activitat 3: Lia, Zilpà, Raquel, Bilhà i Dina

Seqüenciació: activitat a realitzar un cop explicada la història de Jacob, i abans de passar a la de Josep.

Temportització: 2 sessions de classe

Desenvolupament de l'activitat: Llegir a classe el text de la 1a part de l'activitat- Distribuir l'alumnat en grups de 5 persones i que cada membre del grup triï una de les cinc dones.

Deixem tota l'hora de classe perquè facin les consultes adients sobre cadascuna de les dones.

La sessió següent plantegem la 2a part de l'activitat: es tracta de donar un full a cada grup i, començant tots al mateix moment, que solucionin la taula. Un cop acabada, la lliuren al professor/a que anota en l'espai de la fitxa on diu posició el número d'ordre de lliurament.

Un cop tots els grups han acabat el quadre, cal repassar les respostes fent que siguin ells qui contestin i expliquin la història de cadascua d'aquestes cinc dones

El professor/a corregeix les taules presentades i lliura el rànquing de tot el grup; entenent que si hi ha un error perden la posició.

Activitat solucionada: Qui és?

1a dona de Jacob	LIA
2a dona de Jacob	RAQUEL
Serventa de la 1a dona	ZILPÀ
Serventa de la 2a dona	BILHÀ
Va ser violada	DINA
Jacob va haver d'esperar 7 anys per casar-se amb ella	LIA
Filla de Jacob	DINA
Era la dona que més s'estimava Jacob	RAQUEL
Va tenir 2 fills	RAQUEL
És la mare de la filla de Jacob	LIA
Número de fills de Jacob	TRETZE
Jacob va haver d'esperar 14 anys per casar-se amb ella	RAQUEL
Siquem s'enamorà d'ella	DINA

Algunes consideracions a tenir en compte: El professor/a ha de conèixer la història d'aquestes cinc dones. A tall d'exemple: saber que Jacob s'enamorà de Raquel, que era la germana petita de Lia i que el pare d'ella li va demanar el treball de set anys per poder-se casar amb ella. Passats 7 anys, però, enganyat el van casar amb Lia (la germana gran). Enfadat va anar a veure al sogre que li digué que després de 7 anys podia tenir a Raquel per esposa. A més dels fills que va tenir amb les 2 germanes i les 2 serventes d'elles, amb Lia va tenir una filla: Dina.

Sobre LIA: és la dona no estimada però Déu li dóna fecunditat, d'alguna manera ens vol dir que la vida no sempre dóna alegries però de les contrarietats ens podem sortir. De fet, és la mara de Judà, que tindrà el rei David com a successor i d'aquesta tribu neixerà Jesús, el Messies.

Sobre RAQUEL: Raquel és la dona bonica i graciosa, fins i tot juganera i atrevida, que malgrat saber-se estimada, durant molt temps porta el dol de la infecunditat. Finalment quan comença a tenir fills, mor del part. En tota vida hi han penes i alegries. "Un temps per a cada cosa" segons la Bíblia.

BILHÀ I ZILPÀ: Les dones bíbliques són presentades de cara a la possibilitat de ser mares del futur Messies. Per això la maternitat és tan important per a elles. Ambdues, com a esclaves, són un instrument a mercè del desig de les seves mestresses. Per això els seus fills són els caps de les tribus menys importants d'Israel.

DINA: Entre les 12 tribus d'Israel (Jacob), el nom de Dina queda completament perdut. Ella és la dona injustament violada, com tantes d'altres al llarg de la història de tots els temps. És la dona objecte de la passió, sense cap més valor que el de donar plaer a un desconegut. La dona anònima que desapareix sense deixar cap petjada en la història. És la gran amagada: és l'única filla. Va ser raptada i violada per Siquem. Després ell s'enamorà d'ella. Els seus germans es venjaren i mataren a tot ésser vivent de la ciutat, fis i tot a Siquem.

Sempre que es parla de Jacob es parla dels 12 fills (posteriors 12 tribus) recordar que va tenir una filla Dina.

Es pot ampliar l'explicació amb Tamar, la dona de Putifar i Assenet, un cop explicada la història de Josep (el fill preferit de Jacob)

TAMAR: Er (fill primogènit de Judà- fill de Lia i Jacob-) es casà amb Tamar. Però Er va morir. Judà demanà a Onan (germà d'Er) que es casés amb Tamar ja que estava embarassada. Aquest també va morir; de manera que Judà va demanar a Tamar que tornés a casa del seu pare com a vídua. Tamar, veient que el seu fill creixia i ella no s'havia casat, es treié el vestit de vídua, es posà un vel i se n'anà a les portes de la ciutat. Judà la va prendre com a prostituta i va anar al llit amb ella (sense saber qui

era), a canvi del segell amb el cordó i el bastço de Judà. Tamar quedà embarassada. En assabentar-se Judà que estava embarassada perquè s'havia prostituït, ordenà cremar-la. Abans de fer-ho ella ensenyà el segell, el cordó i el bastó del pare de la criatura. Judà va haver de casar-se amb ella. Va tenir dos fills bessons (Peres i Zèrah). És una de les quatre dones que figuren en la genealogia de Jesús.

Per a Tamar la maternitat era molt important, però un maternitat entesa en el si d'una família. D'ella es lloa l'estratègia per aconseguir el que vol. De fet és una de les quatre dones que apareixen en la genealogia de Jesús.

LA DONA DE PUTIFAR: és una dona sense nom, però el seu paper és de seductora, vol atreure Josep cap a ella i, com que ell és fidel al seu Déu que no permet estar amb dones casades, la rebutja i ella l'acusa d'abusos sexuals. És mentidera.

ASSENAT: Josep, fill de Jacob i Raquel es casà amb Assenet, a Egipte.

Activitat 4: LES DONES EN LA HISTÒRIA DE MOISÈS

(Xifrà, Puà, germana i mare de Moisès, filla del faraó, i Siporà)

Seqüenciació: activitat a realitzar un cop explicada la història de Moisès i visionada la pel.lícula *El príncep d'Egitpte*

Temportització:menys d'una sessió de classe

Desenvolupament de l'activitat: Es tracta d'una pregunta que cal afegir a la fitxa de la pel·lícula *El príncipe de Egipto*.

Algunes consideracions a tenir en compte: seguint la pel·lícula els alumnes respondran les llevadores, la germana de Moisès, la filla del faraó i les germanes i la dona de Moisès.

Cal remarcar que si bé a la pel·lícula qui recull Moisès del riu és la dona del faraó, al text bíblic és la filla del faraó. Aquesta reflexió ens serveix per a remarcar-los que no s'han de creure tot el que diuen les pel·lícules: de vegades, canvien part de la història com a recurs per facilitar l'argument de la pel·lícula

A classe, caldria resoldre la fitxa fent les següents consideracions:

XIFRÀ I PUÀ: són les dues llevadores hebrees que van desobeir les ordres del faraó de que quan ajudaven als parts si neixia nen l'havien de matar i si neixia nena la podien deixar viure. Ho feien per por al seu Déu.

Al faraó li explicaren que les dones hebrees eren molt fortes i quan elles arribaven al part els nens ja havien nascut.

MARE DE MOISÈS: només se sap que era de la tribu de Leví i que passats tres mesos ocultant el seu fill el va posar en un cistell i el llença al riu Nil.

GERMANA DE MOISÈS (MÍRIAM)**:** segueix el nen al cistell "de lluny estant". Sap que està contrariant la llei del faraó.

FILLA DEL FARAÓ: Veu el cistell a l'aigua, les serventes li apropen i en veure el nen hebreu a dins es compadeix d'ell i se'l queda.
GERMANA DE MOISÈS (MÍRIAM o MARIA): En veure això s'ofereix a la filla del faraó a buscar una dida per alletar el nen
MARE DE MOISÈS: alleta el nen, el crià i "quan va ser gran" el tornà a la filla del faraó
Sense aquestes 3 dones Moisès no hauria sobreviscut.
SET FILLES DEL SACERDOT DE MADIAN: Quan Moisès fuig d'Egipte, les troba vora un pou on eren assetjades i les ajuda. Elles, agraïdes, l'acullen a casa seva.
SIPORÀ: és una de les set filles que es casa amb Moisès. Moisès deixa de ser immigrant. Tenen un fill (Guerxom)

A més, **altres dones en la història de Moisès** són les següents:
PROFETESSSA MARIA: Ja alliberats de l'esclavitud, al desert, enmig de la caravana d'hebreus, apareix aquesta dona que lloa a Déui per haver aconseguit la llibertat.
MAHLÀ, NOÀ, HOGLÀ, MILCÀ I TIRSÀ: eren filles de Selofhad, i en morir aquest es van presentar a Moisès per demanar-li part de l'herència del pare. No era just que com no havia tingut cap fill varó la seva heretat passés als germans del pare. Moisès, després de ocnsultar el Senyor, decideix que elles tenen raó. Es podria dir que són dones valentes que s'atreveixen a reclamar els seus drets en una societat pelan de lleis masclistes.
RAHAB: dona prostituta que vivia a Jericó que amagà i ajudà a escapar els 2 enviats de Josuè per investigar el territori abans de l'atac. Era una dona atea però confiada. Destaca per la valentia per defensar 2 persones que no coneixia.

Activitat 5: Època dels jutges: Débora, mare de Samsó. Dalila, Anna i Peninnà

Seqüenciació: Incloure l'explicació quan es tracta l'època dels Jutges
Temportizació: deures a casa
Desenvolupament de l'activitat: Quan estudiem l'època dels Jutges, l'activitat a realitzar és una presentació en power point sobre cadascun dels jutges, expkicant una mica qui eren i per què destaquen.
Caldrà afegir al llistat de jutges a Débora, i remarcar que cal fer esment de les dones que apareixen en la vida de cada jutge (serien a la història de Samsó la seva mare i Dalila), a la Història de Jeftè, la seva filla Mispà i a la història de Samuel, el darrer jutge, la seva mara Anna i la seva tieta Peninnà,
Algunes consideracions a tenir en compte:

DEBORA: Va ser la quarta jutge d'Israel, abans era profetessa. Destaca pel fet de ser una dona que aconsegueix portar les tribus d'Israel cap a la victòria. Va conquerir Sisserà gràcies a JAEL, una altra dona.

DALILA: dona de la vall de Sorec que, per 100 mil sicles de plata, enamorà a Samsó fins que ell li va dir d'on venia la seva força i així els filisteus el van empresonar.

MISPÀ; única filla de Jefté que va haver d'oferir al senyor com a promesa per haver vençut els ammonites. Se n'anà al desert a plorar per no poder tenir descendència

ANNA I PENINNÀ: les 2 dones d'Elcanà. Peninnà tenia fills i Anna no perquè era estèril, però Elcanà s'estimava més a Anna. Peninnà se'n burlava de l'esterilitat d'Anna, fins que Déu li donà un fill: Samuel (el darrer jutge d'Israel).

Activitat 6: Rut i Noemí

Seqüenciació: Incloure l'explicació quan acabem l'època dels Jutges o l'explicació de l'activitat anterior.

Temportizació: una sessió

Desenvolupament de l'activitat: l'alumnat, de manera individual, ha d'intentar omplir els buits de la fitxa de l'alumne. En acabar, es llegeix el text, corregint-lo. El professor/a ha d'anar completant la història.

Algunes consideracions a tenir en compte:

NOEMÍ I RUT: s'ajuden, són un exemple de dones solidàries.

Activitat solucionada (pàgina següent)

Al temps en que **Israel** va estar governat per **jutges**, va haver una època de fam a tota la regió. Aleshores un home de **Betlem** de Judà, anomenat **Elimelec**, se'n va anar a viure al país de Moab. Amb ell van anar també la seva muller **Noemí** i els seus dos fills, Mahlon i Quilion. Tots ells eren efrateus, és a dir, de Betlem. Arribaren, doncs, a **Moab**, i s'hi quedaren a viure allà, Però va succeir que va morir **Elimelec**, el marit de **Noemí**, i ella es va quedar sola amb els seus dos fills. Més tard, ells es van casar amb dues dones moabites, una es deia Orfà i l'altra Rut. Però passats deu anys també varen morir Mahlon i Quilion, i **Noemí** es va trobar desemparada, sense fills i sense marit.

Llavors **Noemí** va decidir tornar a la seva terra, i les seves joves l'acompanyaren perquè volien estar amb ella. Havien fet un bon tros del camí quan **Noemí** els hi demanar que tornessin a la seva terra, ja que pensava que estarien millor entre els seus. Orfà va emprendre el viatge de tornada, però **Rut** no va voler tornar. Davant la insistència de **Noemí** per a que tornés amb els seus, **Rut** li digué: "No tractis de fer que et deixi! Deixa'm anar amb tu. On tu vagis jo aniré i on tu visquis jo viuré. El teu poble serà el meu poble i el teu Déu serà el meu. On tu moris jo moriré i allí m'enterraran". En sentir això, **Noemí** va acceptar que l'acompanyés a **Israel**.

Les dues dones completaren el viatge i s'establiren a **Betlem**, pàtria del marit de **Noemí**. Allà visqueren juntes, però **Noemí** desitjava que **Rut** trobés un marit que la fes feliç. Tenia **Noemí** un parent del seu marit anomenat **Booz**, que podia exercir el seu dret de "levirat" i que en fer-ho, comprà les propietats de Noemí i dels seus fills i es casà amb **Rut**. Així va ser com **Booz** es va enamorar de **Rut** i tingueren un fill al que anomenaren **Obed** que va ser el pare de Jesè, i per tant, avi del rei David. **Booz** i **Rut** foren els besavis del rei David, i els dos figuren com a avantpassats de **Jesús**.

Activitat 7: Ester

Seqüenciació: Incloure l'explicació quan acabem l'època dels Reis d'Israel

Temporització: no arriba a una sessió completa

Desenvolupament de l'activitat: Visionar aquesta història: (està en castellà) http://www.m1914.org/PDFs/spanish/Beautiful%20Queen%20Esther%20Spanish%20PDA.pdf. Mentre la mirem l'alumnat ha de tenir la fitxa per tal de contestar les preguntes. Les 2 activitats finals s'han de deixar com a deures a fer a casa. En la mateixa sessió es corregeix la fitxa insistint en la comprensió de la història per part de l'alumnat.

Activitat solucionada:

1. Ester es va quedar òrfena i va ser educada per Mardoqueu que era ...

	El seu avi	X	El seu oncle		El seu germà

2. Ester vivia a Pèrsia i era ...

	persa		cristiana	X	jueva

3. El rei persa va buscar una dona per fer-la reina i va triar ...

X	Ester		Vasti		Una altra dona

4. Mardoqueu va escoltar 2 servents de palau que planejaven ...

	Assassinar la reina	X	Assassinar el rei		Assassinar la població

5. Aman era la mà dreta del rei i tothom s'inlinava al seu pas excepte ...

	Els servents		Ester	X	Mardoqueu

6. Aman va fer que rei signés una llei per matar a tots ...

X	Els jueus		Els perses		Els servents

7. Aman volia matar Mardoqueu però el rei el volia premiar per ...

	Haver-li donat Ester	X	Haver salvat la seva vida		Haver-se inclinat davant ell

8. Però qui va informar al rei del complot contra Mardoqueu?

	Atman		El propi Mardoqueu	X	Ester

9. A qui van penjar, finalment?

	Mardoqueu	X	Atman		Ester

10. Què van fer els jueus?

	Ballar i cantar	X	Fer-se regals		Plorar per Aman

INVESTIGA ...

11. Quina festa celebren els jueus en honor a aquesta història?

	Hanukkà		Pèsah	X	Purim

12. Investiga sobre com els jueus celebren aquesta festa. A quina festa del nostre calendari s'assembla?

Algunes consideracions a tenir en compte: Recordar que no solament van haver-hi reis, sinó també una reina: Ester. No menysprear la validesa d'una dona.
Conèixer que en honor a Ester els jueus celebren la festa de Purim o de les Sorts. Sobre aquesta festa els podem dir que Es celebra el 14 d'adar; al vespre es fa el dejuni d'Ester i després es procedeix a la lectura i la representació de la història d'Ester, fent crits menyspreadors cada cop que apareix el nom d'Haman. Un altre costum de *Purim* és anar disfressats i lliurar petits paquets amb menjar i beguda als més pobres i necessitats. A l'Israel actual se solen organitzar desfilades als carrers majors dels pobles.
S'assembla una mica al nostre Carnestoltes.

Activitat 9: Altres dones de l'Antic Testament

Seqüenciació: en acabar l'explicació de la història del poble d'Israel
Temportització: una sessió
Desenvolupament de l'activitat:

A) Busca en el llistat de llibres de l'Antic Testament, aquells que tenen el nom d'una dona

Buscant a l'índex de la Bíblia, l'alumnat s'adonarà que dels 46 llibres que formen part de l'Antic Testament, només 3 porten per títol el nom d'una dona. En concret són. El llibre de Rut, el llibre de Judit i el d'Ester (3 llibres històrics)
EL LLIBRE DE RUT explica la història d'una família de Betlem de Judà que va haver de viatjar a Moab degut a la gana que hi havia al país. Poc temps després, va morir Elimèlec, marit de Noemí**.** Els seus dos fills, es casaren amb dones moabites, però deu anys després, varen morir els fills també, de manera que la seva mare Noemí, es quedava sola i desemparada a un país estrany. La història està situada a un període històric de transició: és el pas dels Jutges a la Monarquia. La principal protagonista és Rut, una estrangera moabita que no abandonarà a la seva sogra Noemí, i que tornarà amb ella a Betlem. Allà Rut decideix tornar a casar-se. Fruit del seu matrimoni naixerà Obed**, avi del rei** David. Aquest relat, escrit al voltant del segle IV a.C., ensenya que els estrangers també poden formar part del poble d'Israel, tot i que Esdres havia obligat a totes les dones estrangeres casades amb israelites a tornar als seus països. Rut s'integrarà a la comunitat d'Israel i acceptarà a Yavhè com únic Déu.
EL LLIBRE DE JUDIT és la narració de la intervenció de Déu a la història de la Salvació mitjançant una dona. Déu actua per alliberar al seu poble de la tirania de Nabucodonosor, rei de Babilònia. Diversos pobles li neguen la seva ajuda i aquest decideix castigar-los. Un d'aquests pobles és Judea i aquí viu una dona anomenada Judit que serà l'instrument de Déu per vèncer al rei i alliberar al seu poble. Judit es

convertirà així en una heroïna, que Déu utilitza per alliberar al seu poble de l'opressió i fer justícia. JUDIT és la dona que trenca els esteriotips de rol. Ella que era feble, perquè era vídua, va aconseguir matar Holorfenes i salvar el poble del gran enemic.

EL LLIBRE D'ESTER. L'exili del Poble d'Israel el porta a viure sota l'amenaça de desaparèixer durant el regnat del persa Assuer. Gràcies a la intervenció d'Ester, una dona jueva que arriba a convertir-se en reina, el poble serà alliberat. Aquest succés és el motiu pel qual es va celebrar la festa dels Purim, i el llibre d'Ester intenta explicar el perquè d'aquesta festa jueva i com Déu torna a estar de nou al costat del seu poble per tornar-lo al salvar.

B) Subratlla en el text el nom de les dones.

Apareixen Zara / Tamar / Rahab / Rut / la muller d'Uries / Maria.

Són les sis dones que, segons l'evangelista Mateu, tenen a veure amb el naixement del Messíes. Destacar que suposen el valor de la dona en el seu paper de mare.

Activitat solucionada:

Mt 1, 1- 17: Genealogia de Jesús

1 [1] Genealogia de Jesús, el Messies, fill de David, fill d'Abraham.
[2] Abraham va ser el pare d'Isaac; Isaac, de Jacob; Jacob, de Judà i els seus germans; [3] Judà va ser el pare de Fares i Zara, nascuts de Tamar; Fares va ser el pare d'Hesron; Hesron, d'Aram; [4] Aram, d'Amminadab; Amminadab, de Naasson; Naasson, de Salmon; [5] Salmon va ser el pare de Booz, nascut de Rahab; Booz va ser el pare d'Obed, nascut de Rut; Obed va ser el pare de Jessè; [6] Jessè va ser el pare de David, el rei.
David va ser el pare de Salomó, nascut de la muller d'Uries; [7] Salomó va ser el pare de Roboam; Roboam, d'Abies; Abies, d'Asà; [8] Asà, de Josafat; Josafat, de Joram; Joram, d'Ozies; [9] Ozies, de Jotam; Jotam, d'Acaz; Acaz, d'Ezequies; [10] Ezequies, de Manassès; Manassès, d'Amon; Amon, de Josies; [11] Josies va ser el pare de Jeconies i els seus germans. En aquell temps hi hagué la deportació a Babilònia.
[12] Després de la deportació de Babilònia, Jeconies va ser el pare de Salatiel; Salatiel, de Zorobabel; [13] Zorobabel, d'Abihud; Abihud, d'Eliaquim; Eliaquim, d'Azor; [14] Azor, de Sadoc; Sadoc, d'Aquim; Aquim, d'Eliüd; [15] Eliüd, d'Eleazar; Eleazar, de Matan; Matan, de Jacob, [16] i Jacob va ser el pare de Josep, l'espòs de Maria, de la qual nasqué Jesús, l'anomenat Messies.
[17] En total, doncs, són catorze les generacions des d'Abraham fins a David; catorze, des de David fins a la deportació de Babilònia, i catorze, des de la deportació de Babilònia fins al Messies.

C) Fes un llistat ordenat alfabèticament de totes les dones de què hem parlat. Posa-hi el nom i una breu explicació per saber qui era.

En total, en aquest projecte apareixen 32 dones amb nom propi : Agar, Anna, Assenat, Bilhà, Dalila, Débora, Dina, Ester, Hoglà, Judit, Lia, Mahlà, Maria, Maria (la profetessa), Milcà, Míriam (o Maria), Mispà, Noà, Noemí, Peninnà, Puà, Queturà, Rahab, Raquel, Rut, Sara, Siporà, Tamar, Tirsà, Xifrà, Zara, Zilpà.

I altres que s'anomenen però no es coneix el nom: les set filles del sacerdot de Madian, la dona de Putifar, la mare de Moisès, la filla del faraó, la mare de Samsó, la muller d'Uries,

D) Busca a internet alguna obra d'art sobre les dones estudiades. Busca també l'explicació. Caldrà exposar-ho a classe.

Els podem guiar i donar pistes, podem consultar la web www.artehistoria.com que conté un llistat i un buscador d'obres d'art per títol. Símplement caldrà que vagin posant el nom de la dona. I hi ha també una explicació de la seva història i del quadre o obra d'art.

A tall d'exemple, proposo unes quantes:

	Jan Mostaert Títol: La expulsió d'Agar Al museu d'art Thyssen Bornemiszna de Madrid
	Dante Gabriel Rossetti Títol: Visió de Dante de Raquel i Lía
	Parte baixa de la sepultura de l'emperador Juli II a San Pietro in Vincoli, a Roma, amb les escultueas de Moisès, Raquel i Lía. Escultures de Miquel Àngel

	Autor: Willem Drost Títol: Rut declara la seva lleialtat a Naomi Museu: Ashmolean Museum d'Oxford (Anglaterra)
	Peter Paul Rubens Samsó i Dalila Museu: National Gallery de Londres
	Nicolas Poussin Esther ante Asuero Museu: Hermitage
	Nicolas Poussin Judit i Holofernes Museu: Galería Nacional de Arte Antiguo, Roma, Itàlia

E) Tria la història d'una de les dones explicades i posa't en el seu lloc. Com et sentiries? Cal que expliquis la seva vida en 1a persona intentant exposar els sentiments, les angoixes, les dificultats, les alegries, les discriminacions... que sentiria, Màxim: un foli.

Es tracta d'avaluar si l'alumnat ha captat el nostre missatge, si ha entès no solament la història sinó també la situació d'inferioritat de la majoria de les dones estudiades.

Algunes consideracions a tenir en compte: Aquestes activitats es podrien considerar d'avaluació final. En relació a l'activitat C, el professor/a ha de tenir clar

quines dones ha explicat els alumnes per tal de poder obtenir el llistat complet. En relació a l'activitat D i, si el grup és molt nombrós, pot resultar útil repartir els títols de les obres d'arts entre els alumnes, de manera que més d'un alumne/a estudiï la mateixa obra. En cas de ser noi i noia, es poden arribar a conclusions curioses des de la perspectiva de cadascun d'ells. L'activitat E és individual i cal que l'alumnat expressi les seves emocions de manera raonada. Es podrien llegir a l'aula.